

## HETEROTOPIA

Kategoria zaproponowana przez Michela Foucaulta oznaczająca miejsce przeciwne do utopii.

Foucault pojęcie heterotopii wyprowadził z rozważań nad przestrzenią, miejscem i umiejscowieniem, wynikającym nie tyle ze stałych punktów na osi, co zmiennych sieci relacji, określających to położenie. Foucault zdefiniował heterotopię jako umiejscowienie przeciwne utopii ( umiejscowienie, które nie istnieje fizycznie), wyróżniając sześć zasad heterotopii: 1) nie jest dostępna dla wszystkich, chociaż jako „inna przestrzeń” występuje w każdej kulturze i społeczeństwie; 2) pełni konkretną funkcję w obrębie społeczeństwa, do którego należy, a jednocześnie jej miejsce jako przestrzeni określonej kulturowo nie jest stałe; 3) może zestawiać w jednym, rzeczywistym miejscu liczne przestrzenie, które są ze sobą niekompatybilne; 4) rządzi się własnym czasem, jest heterochronią; 5) podlega systemowi otwarcia i zamknięcia, który separuje ją od reszty przestrzeni, a jednocześnie sprawia, że jest ona dostępna (co jednak nie oznacza, że heterotopia jest dostępna w ten sam sposób, co przestrzeń publiczna – dostęp do niej może zasadać się na rytuale, obowiązku lub przymusie); 6) jako „inna przestrzeń” heterotopia może wywoływać wrażenie złudności realnych przestrzeni. Heterotopia to zatem miejsce, które wyraźnie odróżnia się od swego otoczenia.

Foucault wyróżnia kilka rodzajów heterotopii: heterotopie kryzysu, czyli miejsca niechciane związane z niepożądanymi sytuacjami (internat, miejsca święte, strzeżone lub ekskluzywne, do których dostęp mają tylko wybrańcy); heterotopie dewiacyjne – miejsca, w których styl życia różni się od normatywnego modelu – miejsca „bezczywności” (szpitale, sanatoria, więzienia). Pojęcie heterotopii jest chętnie wykorzystywane przez rozmaite dyscypliny badające przestrzeń życiowe człowieka (m.in. geografię humanistyczną). (M.St.)

Hasła powiązane: topos, miejsce

Literatura:

Czaja, Dariusz (red.). *Inne przestrzenie, inne miejsca. Mapy i terytoria*. Wołowiec: Czarne 2013.

Dehaene, Michiel, De Cauter, Lieven, (red.) *Heterotopia and the City: Public Space in a Postcivil Society*. New York: Routledge 2008.

Foucault, Michel. „Inne przestrzenie.” przeł. Agnieszka Rejniak-Majewska, *Teksty Drugie* 6 (2005): 117-125.